

הלכות שבת סימן רנד

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק לט]

כדי שלא יבוא לידי אסור חטאת⁽²⁷⁾.

27) ואף על פי שלגבי כמה דינים מצינו שחז"ל העמידו את דבריהם גם במקום איסור דאורייתא, כתב המג"א (ס"ק כב) שכמו כן מצינו בהרבה מקומות שלא העמידו את דבריהם. והרעק"א (בהגהותיו על המג"א ס"ק כב) כתב לחלק, שבאופן ששני האיסורים נולדים משני ענינים נפרדים, שם העמידו חז"ל את דבריהם אף במקום שיעבור על ידי זה על איסור תורה, מה שאין כן כששני האיסורים ענינם אחד, כגון כאן ששני האיסורים הם מענין שבת, שממה נפשך יעבור על איסור שבת, באופן כזה לא העמידו חז"ל את דבריהם במקום איסור תורה, ואמרו שעדיף שיעבור על האיסור דרבנן מאשר על האיסור תורה.

ומכך שאין עיצה להשאיר את הפת עד שתשרף, הוכיח הגרש"ז ארעברך (שולחן שלמה ס"ק ד) שגם באופן זה מתחייב הוא על מה שהיה 'לחם' קודם שנשרף.

[משנ"ב ס"ק מ]

כיון שכתב פ"ש פ"ה ש"הפיק⁽²⁸⁾ וכו', מצינו ב"אליה רבה ד'אסור⁽²⁹⁾, משום דהכצק מ"ק"ה⁽³⁰⁾ וכו', אין כאן אסור כלל⁽³¹⁾.

28) וכן לגבי מי שנודע לו שהוציאו נכרים את בתו מביתו בשבת כדי להוציאה מכלל ישראל, שכתב השו"ע לקמן (סי' שו ס"ד) שמצוה להשתדל בהצלתה, ואפילו לעבור על איסור דאורייתא כגון לצאת חוץ לג' פרסאות, כתב המשנ"ב שם (ס"ק נו) שכל זה דוקא כשהוציאה מן הבית באונס, שבאופן זה אומרים לאדם לעבור איסור קל כדי שלא יעבור חבירו איסור חמור, מה שאין כן כשפשעה התב בדבר, אסור לחלל שבת בעבורה.

אולם לגבי איסור דרבנן, כתב שם בשם הא"ר, שיש להקל לעבור על איסור כדי להציל בת ישראל משמד גם אם פשעה בדבר, וביאר בשע"צ שם (ס"ק מו) שכיון שמצוה גדולה היא להצילה שהרי יתכן שתחזור בה, יש לסמוך לענין איסור דרבנן על הסוברים שיש לאדם לעבור על איסור קל כדי להציל את חבירו מאיסור חמור גם כשחבירו פשע בדבר, והוסיף, שזה שלא כמשמעות דברי המג"א (באן ס"ק כא) שבכל אופן שחבירו פשע, אסור לעבור גם על איסור דרבנן.

ולמנוע מאדם לעשות מלאכה שחושב שיש בה משום פיקוח נפש, כגון להודיע לאדם שיצא לחלל את השבת עבור חולה, שמצבו של החולה השתפר ואין צורך לחלל שבת עבורו, כתב בשו"ע שבת הלוי (ח"ח סי' קצג אות ב) שאסור לעבור לשם כך אפילו על איסור דרבנן, שהרי מ"מ יקבל שכר עבור מעשיו, וכפי שכתב השו"ע לקמן (סי' שכח ס"ט) לענין חולה שיש לו צורך בגרונת אחת ורצו עשרה אנשים להביאה לו על ידי הילול שבת, שאפילו אם חבירא בראשונה כולם פטורים, ויש להם שכר טוב מאת ה' עבור מחשבתם הטובה, וראה עוד מה שהובא בנדון זה לקמן (סי' שכח ס"ק מ).

29) משמע מדבריו שלאדם עצמו שהניח את הבצק מותר להסירו, ויותר מכך כתב החזו"א (ארי"ח סי' לו ס"ק כז) לגבי קדירה שבתוכה תבשיל שלא התבשל כמאכל בן דרוסא, שהונחה על גבי בירה שאינה גרופה וקטומה [בערב שבת], שאף על פי שהיא מוקצה, מסתבר שצריך אותו אדם להסירה, ואפילו אם שבח בשוגג [ולפי זה כל שכן כאן שהונחה בשבת ויבוא על ידי כן לידי איסור טקילה].

המשך בעמוד הבא

[משנ"ב ס"ק לג]

דאין לו פת אחר לאכל⁽²⁰⁾, ואי אפשר לקים מצות שלש סעודות בלא פת, שרי⁽²¹⁾.

20) ואף אם יש לו אפשרות לקחת פת מאדם אחר, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ו ס"ק יא) שהתירו לו לרדות את הפת, ולא הצריכו אותו להשתדל בדבר.

21) ושיעור הפת שהותר לרדות לכל סעודה, דעת הגר"נ קרליץ (שם) שמכך שלא הוזכר שהתירו לרדות פת בשיעור כביצה דוקא, משמע שמותר לרדות פת כפי שברצונו לאכול.

[משנ"ב ס"ק לד]

מזון שלש סעודות⁽²²⁾ וכו', אף-על-גב דאין לו לכל סעודה כפר שלם ולתם מ'נה⁽²³⁾.

22) ואם בא לרדות את הפת בבוקרו של יום השבת, או בשעת המנחה, כתב השו"ע לקמן (סי' שלד ס"א) לענין הצלה מדליקה בשבת, שאף על פי שבלילה מותר להציל מזון שלש סעודות, בשחרית לא הותר להציל אלא מזון שתי סעודות, ובמנחה לא הותר אלא מזון סעודה אחת.

ולענין הצלה מדליקה לאחר הצות היום, כתב במשנ"ב שם (ס"ק ב) בשם הבי"ח שדינה כהצלה בשעת מנחה, אף על פי שלא אכל עדיין סעודת שחרית, וסיים שהפמ"ג פקפק בדבר.

23) ולענין הצלה מדליקה בשבת, כתב בביה"ל לקמן (סי' שלד ס"א ד"ה ובשחרית) שמותר להציל לחם משנה לכל סעודה.

[משנ"ב ס"ק לה]

משום ע"בא דחל אסור⁽²⁴⁾ וכו', וצ"ח שבת הוא, ה"מירד⁽²⁵⁾.

24) וכן לגבי סינון יין בשבת, כתב השו"ע לקמן (סי' שיט סעיף יא-יב) שכדי שלא תעשה כעובדא דחול, יסנן דרך שינוי.

ולענין עשיית דבר האסור משום 'עובדא דחול' על ידי נכרי, כתב לעיל (סי' רנב ס"ק לא) לגבי הבאת כלים בשבת מבית האומן, שהמג"א (שם ס"ק ד) הסתפק בזה. וכשיש צורך מרובה בדבר, כתב לקמן (סי' שיג ס"ק נו) לענין הבאת תבן ביד כדי לתקן חצר שהתקלקלה בימות הגשמים [שאסורה משום 'עובדא דחול'], שמותר לעשות כן על ידי נכרי, ככל שבות דשבות שהותרה במקום צורך מרובה.

25) וכן לצורך מצוה, התיר הרמ"א לקמן (סי' שלג ס"א) עשיית דבר שנאסר משום 'עובדא דחול', וביאר הביה"ל שם (ד"ה וכל) שלא כל שבות התירו לצורך מצוה, אלא רק שבות של 'עובדא דחול' ויבדו. וכן כתב השו"ע לקמן (סי' שו ס"ז) לענין מדידה, שאף על פי שאסורה [משום 'עובדא דחול' כמבואר לקמן (סי' שו ס"ק לז)], מ"מ אם יש בה צורך מצוה, הרי היא מותרת. [וראה עוד בענין זה בביה"ל לקמן (סי' שלח ס"א ד"ה הואיל) לענין איסור השמעת קול בכלי המיוחד לכך].

[שעה"צ ס"ק לו]

הכי נמי לענין פת⁽²⁶⁾.

26) אמנם לענין דיעבד, כתב בביה"ל לעיל (סי' רנג ס"א ד"ה להשהותו), לענין שהיית תבשיל, שיש לסמוך על המקילים בדבר, ובלבד שלא יהיה רגיל לעשות כך, וכמו שכתב הרמ"א לקמן (סי' רנו ס"א) לענין הטמנה. והוסיף, שכך היא גם משמעות דברי הפמ"ג (באן, א"א ס"ק ב) לענין אפיית פת.

בְּיָדוֹסָאִי (כ"ב בשם ס"ג והגהות טייטש). [*] לְאִם נָתַן אוֹתָם סְמוּךְ לַחֲשֵׁכָה וְלֹא קָרְמוּ כְּנִיָּהִם, (לֹא) אִם בְּמִזְדִּיר, אֲסוּר עַד מוֹצָא־שְׁבֶת (לכ) בְּכָדִי שֶׁיַּעֲשֶׂה, וְאִם (ו) (לג) בְּשׁוֹגֵג, כִּי אִם אֵין לוֹ מָה יֵאָכֵל מִתֵּר לוֹ לַרְדּוֹת מִמֶּנּוּ (לד) מְזוֹן שֶׁלֹּשׁ (ס) סְעוּדוֹת, *וְאִמָּר לְאַחֲרִים שֶׁאֵין לָהֶם מָה יֵאָכֵלוּ, בּוֹאוּ וְרִדּוּ לָכֶם מְזוֹן שֶׁלֹּשׁ סְעוּדוֹת. וּבִשְׁהוּא רוֹדֶה לֹא יִרְדֶּה בְּמִרְדָּה (פדוש, בְּרֵחַת וּבְמִזְדִּיר, תַּרְגוּם 'מִרְדָּה' פֹּאֵל"ה בְּלַע"ז) אֲלֵא בְּסִפִּין וְכִיצֵא בּוֹ, שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה כְּדָרָךְ שֶׁעוֹשֶׂה בַּחֲלִי; יֵאָמֵר אִי אֶפְשָׁר לַרְדּוֹת כְּשֶׁנִּי, (לה) יִרְדֶּה בְּמִרְדָּה. וְאִם נִתְּנָה בְּכָדִי שֶׁיִּקְרְמוּ כְּנִיָּה, מִיָּן דְּלֵא עֲבַד אֲסוּרָא *וְנִצְרָךְ שְׁבֶת הוּא, (לו) רוֹדֶה פִּדְרָכּוּ; וְשֶׁלֹּא לְצִרְךָ הַיּוֹם, אֲסוּר אֲפִילוֹ (ט) בְּשִׁנְיִי: הֵגֵה וְכֵל זֶה בְּתוֹרַת שְׁאִינוּ טַחַת בְּטִיט (הז"א), (לז) *אֲבָל אִם הוּא טַחַת בְּטִיט, אוֹ שְׁאִינוֹ אוֹפֵה לְצִרְךָ שְׁבֶת רַק לְמוֹצָא־שְׁבֶת, חָזַשׁ לוֹ זֶמֶן (לח) לְאַפְתּוֹת, מִתֵּר, דְּלֵא גִזְרִין כִּי הֵאֵי גִזְנָא שְׁמָא יִתְפֹּה (כ"ב): וְ כִּי יֵאָמֵר נִתְּנוּ בִּשְׁבֶת (לט) אֲפִילוֹ בְּמִזְדִּיר, מִתֵּר (מ) לוֹ (מא) לַרְדּוֹת קִדְּם שִׁיאִפֵּה כְּדִי שֶׁלֹּא

פֶּאָר הַיֵּטב

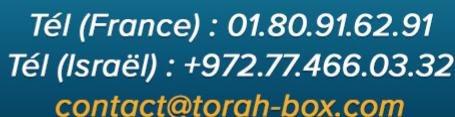
[illegible]

משנה ברורה

פניה הישיגין שמא יתסה בפתלים כדי שיתבשל מה שבתורה:
(לא) אם במזיד, אסור. לרדות, אפלו על-ידי שנוי, ואפלו אם
אין לו מה יאכל, ואפלו אם אינו יהודי ורדו שלא מדעתו
(ג) אסור לו לאכל: (לב) בכדי שיעשו. הנינו האכילה, אבל
הרדיה מן התנור פשוט דמחר תקף במוציא שבת: (לג) בשוגג
וכי'. והא דלא קנסינן גם בשוגג, כמו שכתב בסעיף ח דלא
מתלקטין שם בין שיגג למזיד? (לד) דכיון דאין לו פת אחר לאכל¹²⁰,
ואי אפשר לקצב מצות שלש סעודות בלא פת, שרי¹²¹, אבל תבשיל
אין חייב בל-עף לאכל בשבת; ואין-הבינומי דאם אין לו דבר
אחר לאכל קלל כי אם אותו תבשיל בלבד שהשקה בשוגג, מפר
הרמב"ם (שם) וכן נראה שיש להחליט עליו כפי המנהג.

זה, וכל ההתר הוא מפני שאין לו פת אחר לאכל, (לד) אפילו בתנורים שלנו, שמבאר לקמן בסעיף ז שאין בהם משום רדפה, פס' אסור להסתפק מן הפת יותר משלש סעודות: (לד) מזון שלש סעודות²⁸²). ואם בפת אחד שהוציא יש בו כרי שלש סעודות, שוב אסור רדות, אף-על-גב דאין לו לכל סעודה כפר שלם ולהם משנה²⁸³ [מ"א]: (לה) ירדה במקרה. דרדית הפת לא הרי שבות גמור, אלא משום עבדא דחל אסור²⁸⁴, ולכן ה"בא דאי אפשר לשנות וצריך שבת הוא, התייר²⁸⁵: (לו) רודה בדרך. ובספר אליה רבה כתב דיש להחמיר (לה) בהפוסקים דסבירא להו דאפלו נהנה בהתר צריך להיות הרדפה בוקא בשנוי: (לז) אכל אם הוא טוח. אמתלת הסעיף קאי דמתר למן, דלא גזרין שמה יסתר השיט ויחפה. ועין בסעיף ז האיך ינהג בענין הרדפה: (לח) לאפותו. דאפלו בלא חמור יהיה נאפה היטב. ועין במקוראברהם שכתב דבתנורים שלנו, כיון דקומא לן לקמה בסעיף ז דמתר לרדות מהם בשבת ולאכל אפלו יש לו הג' סעודות על שבת, (לי) חישנין שמה ימלך לאכל מהפח שבתנור בשבת ויחפה בגחלים כדי שיתבשל מהרה: ו (לט) אפלו במזיד דהנה אמינא: (לו) יחליטוהו לרשע וימות, קא משמע לן דשרי, וכל-שכן כשהביק בשיגג דשרי, כדי שלא יבא אסור חטא²⁸⁶: (מ) לו, רוצה לומר: דקא הוא בעצמו מתר לרדות, (מא) אכל אחרים אסורים לרדות בשבילו, בין כשהביק במזיד ובין בשוגג, אפלו מי שהביק את הפת (לע) איננו פסח שיודיעוהו, דאין אומרים לו לאדם: עשה חטא קל כדי שלא יבוא חבךך לידי אסור חמור, (מב) בינן שחברו פשע במה שהביק²⁸⁷, ואפילו בתנורים שלנו שאין בהם אסור רדף, מצד באלה רבה דאסור לאפות²⁸⁸, משום דהביק מקצה הוא²⁸⁹ ואינו ראוי לסטול. וכל זה לענין אפיה, אבל לענין בשול, פשוט הוא דאם אחד שכח או עבר והיחם קדורה סמוך להאש צריך גם אחד לסלקו כדי שלא יבוא חברו לידי אסור, ובסליק הקדורה אין כאן אסור כלל²⁹⁰, וממילא יש כאן מצוה לאפרושי מאסורא: (מא) לרדות. אפלו במרדה. (מא) ומכל מקום אם אפשר לעשות בשנוי, כגון על-ידי ספין וכהאי גוונא, יעשה, (מב) אך כל זה דקא אם לא

שַׁעַר הַצִּיּוֹן

[illegible]

הלכות שבת סימן רנד

באר הגולה 52

בוא לידי אסור (י) סקילה: ז' בתנאים שאלו (מב) שאין בהם רדיה, *מותר (מג) להוציא יותר משלש (יד) סעודות פסוק או בשום דבר (מד) שיתחב בו, ומכל מקום לא יוציא ברכת, משום דמחזי כעבדן דחל: ח' לא ימלא אדם קדרה (מה) *עססיות (פרוש, מיני קטניות הגדולות בארץ ישראל ולא בבבל) ותרמוסין ויתן (מו) לתוך (נו) התנור ערב שבת סמוך לחשכה, [*] *מפני שדברים אלו אינם צריכים בשול רב ודעתו עליהם לאכלם לא לתר, ומפני כך אף-על-פי שלא נתבשל כל עקר הרי הם כשאר תבשיל שהתחיל להתבשל ולא נתבשל כל צרכו שאסור להשהותו, והוא הדין לכירה וכופח הנה (מז) כשאין גרוסין וקטנים ואפשר לתחם (בי' ובגיד' שנה פ"ג), ואם עשה בן אפילו בשוגג, אסורים למוציא שבת (מח) עד כדי שיעשו: ט' כיוצא בו, לא ימלא חבית (מט) של (יג) מים ויתן

באר היטב

(י) סקילה, ודוקא הוא, אבל אחרים אסורים לרדות, ר"ו: (יד) סעודות, ודוקא כשורצה לאכל ממנו בשבת, אבל אסור להוציא לצורך חל, מ"א: (יג) התנור, ובטוח פיר בטיט שרי, מ"א: (יג) מים, אע"ג דכסין ראויין לשתות חיון, מ"מ אינן טובים כ"כ כפרות, כמ"ש ס"ד: או י"ל דהא אורי דקא בעי לה להדחה ואז צריכין להיות חיון, ולפי' אסור לתן מים לתוך התנור שבתונים, אע"ג דמתכונן שלא תבא הקדרה, מ"מ הא כבשי לה להדחה וחישינן שמא יתפח, לכן צריך לתן מבע"י, מ"א. ועין לעיל סימן רנג ס"ק כד משי' בשם המ"א:

משנה ברורה

צ"ע למה שכתבתי על-ידי זה, כדי שלא יבוא על-ידי השקפה ליד קריאת פנים להתחייב על-ידי זה: ז' (מב) שאין בהם רדיה, דמלאכת רדיה ש"ק רק בתנורים ששייך מדבקין הפת בדפני התנור, אבל בתנורים שאלו שהפת מנחת בשולי התנור, לא ש"ק בהם רדיה (ג): (מג) להוציא יותר, וכתב הפנ"א אברהם, דהנהיג פשהדבין בתנור, דבתנורים שאלו הנה אסור להוציא כל הפת שאין צריך לו לצורך שבת, וכנ"ל בסעיף ה, אפילו על-ידי שני, מה שאין בן בשלל דלא ש"ק רדיה, מותר להוציא כל הפת אף שהוא הרבה ורבה יותר משלש סעודות שצריך לו לשבת, אבל כל זה כשורצה לאכל מהם בשבת, על-כ"ל פנים מקצת מהם, דאם לא-כן אסור לרדות לצורך חל, ואפילו טליתל בעלמא אסור כשהוא בשביל חל, כמ' שכתבו הפוסקים דאסור לטבא יין בשבת לצורך מוציא שבת; ונראה דע"י ד' אינו יחיד (ש"ב 34), ובספר אליה רבה מקל על-ידי עצמו בתנורים שאלו במקום פסידא שיתקלקל הפת (35), אך הפנ"א אברהם לא ניתא לה בזה, דהרי יכול לאכל מן הפת בשבת: (מד) שיתחב בו, והוא הדין דיכול להוציא במקל, דכל זה הוא הדין שני, ונראה (מג) דעל-ידי אינו יחיד מותר להוציא אף ברכת (הוא הפלי' שאנו מוציאין בו הפת בחל): ח' (מה) עססיות ותרמוסין, והוא הדין לשאר מיני קטניות וירקות ודברים רבים, שפלים אינם דומים לכשר, דקמא לן לעיל בריש סימן רנג דמותר לתנו סמוך לחשכה כשהוא חי, לפי שפנודאי לא יתבשל לסעודת הלילה, ולסעודת מחר יתבשל אפילו בלא חתוי, אבל אלו קלים להתבשל וחישינן שמא יתפח ויפח סעודת הלילה: (מו) לתוך התנור, הנהיג (מד) אפילו הוא גרוף וקטנים, כמו שכתב בסיון רנג סעיף א, מיהו, פנודי דין דמא לכירה דש"ק גרוף וקטנים, ואם הוא טוח בטיט שרי בכל ענין, כפי מה שכתב הרמ"א בסעיף א בהג"ה: (מו) כשאין גרוסין (36), (מה) אכירה לבר קאי, ונקט לשון רבים אכירות דעלמא; דאלו כופח, הלא מבאר ברנ"ג דכשהסידהו בעצים לא מהני גריפה וקטנים: (מח) עד כדי שיעשו, כדי שלא יתנה משה שעבר על אסור דרבנן (תר"ש), ועין לעיל בסיון רנג סעיף א בהג"ה, דאם נתבשל מבעוד יום כמבאר בן דריסאי, די: ט' (מט) של מים, אף-על-גב דמים ראויין לשתות

והשם, וכתבתי לראות דוקא עססיות ותרמוסין, אבל שאר מינים שאינם קשי הפשוט בל"ק דין פקודה חקא, ואולם לדינא אין להקל, דהשולחן ערוך פס' כשיטתו פירוש העססיות כפרוש הנכבדים שהן קלי הפשוט, וכתבתי מסיפוח דנקט לתן דומא חבית של מים דסיפא, ולפי זה אין להקל בסיון בכל דבר לבר מקדרה חתא, שעינינו רואות ששליד חתוי מקדרה להתבשל אף בלילה:

שער הציון

תרומה: 1 תה, 2 כהל (ספירט), (מג) דבלאו כפי, דעת הרבנו אליעזר כמין [והוא ברכי"משה ויבג"א] והאגדה להקל ברכת על-ידי ישאל: (מד) אחרונים: (מה) מנ"א אברהם:

שערי תשובה

[*] מפני שדברים אלו אינם בשול רב כו', וכתב בפמ"א ח"א ס"ס פ"ד שיש שטותים הסיר של טי"א קמור לששכה על פסד כהנל ונחמין סתמי מל"ק חרף ששורין שפירמ"ס ונחמין שחילה דולק כל הלילה עד לטותהו בלם השבת ולקחים ע"י א"י הקדרה מעל האש, וזה אסור גמור הוא כירה וכו'פח שאינו גרוף וקטנים דמי להא דלא ימלא כו', וא"ל דלא ש"ק חתוי שאין כאן נחלים אלא כשהוא מולק, דהא סודין בשפמ"סין חתוף מל"ק חל"ה יתור ויש לחש' לחתא, לכן מביים סקמי הדור לקחות בקרב: תבאע הקדרה, מ"מ הא כבשי לה להדחה וחישינן שמא יתפח, לכן צריך לתן מבע"י, מ"א. ועין לעיל סימן רנג ס"ק כד משי' בשם המ"א:

באר הגולה

אחר"כך מצאתי שם הגד"א רכז גלה: * מותר להוציא יותר משלש סעודות, עין במגן אברהם שכתב וזה לשונו: מיד דהו אחר"כך על-גבי גמלים, כמו שכתב סעיף ה [ר"י], ומכ"כ בהדבין בתנור כמ"ש שם, עד כאן לשונו, וקשה, דמשמע מה דאי הדבין באסור, דהנהיג שלא היה שהות כדי קריאת פנים, לא מהני פסידא שאלו אף לענין חוצאת, ואפ"י? הנה דאסור להקפיד מהן יותר מג' סעודות מפני שצ"ע באסור, וקמ' שהקדים הפנ"א אברהם לעיל בסעיף קטן יו, על-כ"ל פנים הוצאה מפנודי יתנה מותר, דהרי לא ש"ק רדיה בשלל, ובין דצריך להוציא לצורך חל, סעודות, ממילא הטליתל הוא לצורך שבת ומותר להוציא בשביל זה כל הפת, וקמ' שכתב הפנ"א משה לכנין הדבין בתנור, דאף דאין צריך לאכל מהן אלא מקצת מהן להוציא כלו, דעל כל אסור נחל לומר דחיו לה"ה (37), ועוד, דהמקצת כבית-יוסף ונראה להקרא דמוכח דהבית-יוסף קאי אהדבין באסור, ועל-כן נראה לעניות דעתי דבפ"ת הפנ"א אברהם כמ' שכתב 'צמ"ח' חינו: רבנו יצחק כמ' באפן זה, ובאמת ר"י מורי דוקא באפן זה, דהלא הוא סבירא לה שם מקדש דכל הפנ"א דשבת פת בתנור דפרק כל כתבי מורי דוקא בשדהדבין בתנור, דבלאו הכי אסור לטעם קל מן הפת כדון תבשיל ששכח ושהה באסור ונגם הרמ"א שהוצא כפס"ד משנה ומהות אש"י סוף פרק קמא סבירא להו בן, ובין שאסור לטעם מפני ממילא אסור להוציא ולטליתל לצורך חל, וקמ' שמש"ק הפנ"א אברהם: אבל לפי דעת השולחן ערוך שפוסק כה"ר ותרומה דאסור בשדהדבין באסור בשוגג התייר לו לגבי פת שיאכל ממנו ג' סעודות, ממילא בתנורים שאלו שאין בהם אסור רדיה מותר להוציא כל הפת וכנ"ל ונתפיה יוסף שכתב פאורו על דברי ר"י קצת מקשה לפי זה, ויש לישב, דבנתי העקר להוכיח דהר"י מותר אף ביותר מג' סעודות, ואף דהוא מורי בהדבין בתנור, ממילא נשקע דידן בהדבין באסור דמותר להוציא אף יותר מג' סעודות, דכך ש"ק לשיטת כה"ר הדבין באסור כמו לדידה בהדבין בתנור, אך מפני שהוא קצת דחוק בדברי הפנ"א אברהם, ונגם הפנ"א מנ"א כבאר פשוטה, לכן העסקתי במשך ברוכה דוקא בהדבין בתנור, ועל-כ"ל פנים נראה לי דאפילו הדבין באסור סמוך לחשכה בשוגג, והוא מקום פסידא שיתקלקל הפת, דמותר להוציא כלו, דבלאו הכי דעת האליה רבה להקל בתפרינו במקום פסידא אפילו אין ברוצחו לאכל קלל, משום זה, אף הוא מורי בהדבין בתנור, ואנו נקל בשדהדבין באסור וקשצ"ק לאכל משה ג' סעודות כנ"ל: * עססיות ותרמוסין, עין במשנה ברוכה והוא הדין לכל מיני קטניות, כן כתב התוספתא שבת דרנ"ג, ונגם הפנ"א מנ"א ובר כמה פעמים דלא נזכר חתוי רק כבשר שהוא קשה ומסיח דקמא, ופלא ראינו, שהפנ"א אברהם נסבין עין בסעיף קטן ב: והוא הדין לכל מיני קטניות שמשמרין להתבשל, ופירש את דבריו דרוצה לומר, ולכן אפילו בקדרה אסור, ועין על זה ר"י, ונתיי' שם היטב ולא משמע מיד, וקצת משמע להקל, וכן מרש"י י"ח עמוד ב ד"ה הא קדרה חתא, עין שם, וקל"ה הר"י העתיק גמ"ס דברי רש"י אלה, וכן ברש"א ותר"ן שהעיקר לשון רש"י בזה, ומשמע לראות דוקא עססיות ותרמוסין, אבל שאר מינים שאינם קשי הפשוט בל"ק דין פקודה חקא, ואולם לדינא אין להקל, דהשולחן ערוך פס' כשיטתו פירוש העססיות כפרוש הנכבדים שהן קלי הפשוט, וכתבתי מסיפוח דנקט לתן דומא חבית של מים דסיפא, ולפי זה אין להקל בסיון בכל דבר לבר מקדרה חתא, שעינינו רואות ששליד חתוי מקדרה להתבשל אף בלילה:

תרומה: 1 תה, 2 כהל (ספירט).

הַלְבוֹת שֶׁפֶת סִימָן רֵנָה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק מב]

לא שִׁיף בָּהֶם רְדִייהָ⁽³³⁾.

(33) וכן רדיית פת או עוגה מתבניות המצויות בזמנינו, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ו ס"ק יא) שכיון שאין צריך אומנות כדי לרדותן כשהן שלימות מכל צדדיהן, אין הדבר דומה לרדיית שאסרו חז"ל, שהרי בגמ' (שבת קיז, ב) החשיבו את רדיית הפת כהכנה, דהיינו לרדות את הפת כשהיא שלימה מכל צדדיה.

[משנ"ב ס"ק מג]

וְנִרְאָה דְּעֵלֵי־יָדַי אֵינֻ־יְהוּדִי שְׂרִיטָה⁽³⁴⁾, וְכִסְפָּר אֵלֶיהָ נִרְאָה מְקַל עַל־יָדַי עֲצָמוֹ בְּמַנְוִירִים שְׁלֵנוֹ בְּקִקִּים פְּסִידָא שְׂחִקְלָקֶל הַפָּחִס⁽³⁵⁾.

(34) מסתימת דבריו משמע שמותר לעשות כן אף שלא במקום הפסד. אמנם, לענין נטילת שומן מעל החלב [באופן שאין בכך משום בורר], כתב לקמן (סי' שיט ס"ק טב) שאף אם אינו חושב לאכול את השומן בשבת, אלא חושש לקלקול והפסד החלב, מותר לעשות כן על ידי נכרי, שכיון שאיסור הכנה לימות החול אינו אלא מדרבנן, התירו לעשות כן על ידי נכרי במקום הפסד. ולגבי בשר שלא נמלח שלשה ימים, ואם לא ידיחנו בשבת יאסר הבשר בבישול, כתב לקמן (סי' שכא ס"ק כא) בשם המג"א (שם) ס"ק ז) שאסור לעשות כן אפילו על ידי נכרי, מאחר שאין זה כל כך הפסד, שהרי יכול לאוכלו צלי.

(35) וכן לענין בשר שלא נמלח שלשה ימים ואם לא ידיחנו היום יאסר הבשר בבישול, שהביא לקמן (סי' שכא ס"ק כא) שהאחרונים חלקו על המג"א [שהובא בהע' הקודמת], והתירו להדיחו על ידי נכרי, והיינו שהחשיבו זאת להפסד, כתב שם בשם הא"ר (סי' שח ס"ק ע) ושו"ת נודע ביהודה (מהדור"א או"ח סי' בז), שאם אי אפשר להדיחו על ידי נכרי, ידיחנו הישראל, אלא שהוסיף שאם מונח הבשר בבלי טוב, יש לרחוץ עליו את

הידיים עד שיהיה שחיי במים. אמנם, לענין נטילת שומן מעל החלב [באופן שאין בכך משום בורר], כשאינו צריך את השומן בשבת, אלא עושה כן כדי שלא יפסד החלב ויתקלקל, כתב לקמן (סי' שיט ס"ק טב) שאין לעשות כן אלא על ידי נכרי, ובטעם החילוק ביאר הגרש"ז איערבך (ששי"ב פכ"ח הע' רג ובח"ג שם), שנטילת השומן מעל החלב נחשבת כעין תיקון בגוף הדבר, ואסור לעשות כן לצורך חול, מה שאין כן הדחת בשר, שאינה אלא להמשיך את המצב הקיים כדי שיוכלו למולחו לאחר מכן. ואף על פי שלענין כלי שמלאכתו להיתר, כתב השר"ע לקמן (סי' שח ס"ד) שמותר לטלטלו מחמה לצל כדי שלא ישבר או יגב, אף על פי שלכאורה מכין הוא בכך את הכלי לימות החול, ביאר הגרש"ז איערבך (ששי"ב פכ"ח הע' קצ ובח"ג שם) שאין לטלטל זה נחשב כהכנה לימות החול, כיון שכל פעולה שאין בה טירחה וגם רגילים לעשותה מבלי לחשוב אם תצא ממנה תועלת לימות החול, אינה נחשבת כהכנה לימות החול.

[משנ"ב ס"ק מז]

קִשְׁאָתָן קְרִיפִים⁽³⁶⁾.

(36) ולענין תבשיל שלא התבשל כמאכל בן דרוסאי, כתב בביה"ל ליעיל (סי' רג ס"א ד"ה אלא) שיש דעות בפוסקים שגרפה וקטימה אינן מתילות.

[ביה"ל ד"ה מותר להוציא]

דָּעַל כָּל אֶסֶד נֹכַח לִפְנֵי דְּסִי לֵה⁽³⁷⁾.

(37) וכעין זה כתב במשנ"ב לקמן (סי' שכא ס"ק כו) לענין הדחת עשר כוסות והצעת עשר מיטות, שאף על פי שאינו צריך אלא לאחת מהן מותר לו להכין את כולן, כיון שכל אחת ואחת מהן ראויה לו.

המשך מעמוד קודם

וכן לגבי כיבוי החשמל בזמן הפסקת חשמל, כדי שלא ידלק על ידי התיקון שנעשה על ידי ישראל, ובכך להציל יהודים מאיסור רבוי בשיעורים של מלאכת מבעיר, כתב הגרש"ז איערבך (שו"ת מנחת שלמה שם, ובח"ב סי' טו אות ו) שמאחר שהמתג מוקצה מחמת איסור, שהרי בבין השמשות דו"ה המתג אסור בטלטול מחמת איסור כיבוי, והוקצה משום כך לכל השבת, אין אומרים לאדם לעבור על איסור קל של מוקצה כדי שלא יעבור חבירו איסור חמור של הבערה [וראה מה שבבטנו לקמן (סי' שח ס"ק קנא)], והוסיף, שמ"מ נכון לכל אדם ללחוץ על המתג באופן המותר, דהיינו מן הצד או בגופו, כדי להצילם מאיסור חמור זה.

ובצק הנצרך לאדם עבור התרנגולים שבביתו, כתב לקמן (סי' שיח ס"ק נב) שאינו נחשב כמוקצה.

(31) ומה שאין הקדירה נדונה כמוקצה מחמת התבשיל שבה שאינו מבושל כראוי, ביאר הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ו ס"ק י) משום שדרך כלל יש בה גם מאכלים שכבר התבשלו ואינם מוקצה, והוסיף, שאמנם, באופן שהתבשיל העיקרי שבקדירה לא התבשל כראוי לאכילה, שהוא מוקצה, כיון שהקדירה נדונה בבסיס לדבר האסור ואסורה בטלטול, אסור לטלקה מהאש.

[ביה"ל ד"ה ואומן]

אֶסֶר לְדוֹת בְּשִׁבְלִים⁽³²⁾.

(32) ואף בני ביתו שאין להם מה לאכול, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ו ס"ק יא) שדינם לענין זה באחרים.

ולגבי מי שהטמין חמין לשבת ומדע לו שעירה את התבשיל בכף חלבית בת יומא, הסתפק הגר"י מסלאנט (ספר חבונה ח"א אות טז) האם עליו לסלק את התבשיל קודם שיגיע לשיעור מאכל בן דרוסאי, כדי שלא יעבור על איסור בישול בשר בחלב, או שכיון שבאסור התבשיל בהנאה, הרי הוא מוקצה ואסור לטלטל, והוסיף, שאין זה דומה לרדיית הפת שהותרה כדי שלא לעבור על איסור מבשל, שאולי לא התיר לעשות כן אלא כדי להצילו מאיסור שבת, אבל לא כדי להצילו מאיסור בשר בחלב, [וראה שם שהסתפק גם מצד שיתכן שרק איסור רדיית הפת הותרה לו, כיון שאינה אסורה אלא משום 'עובדא דחול', מה שאין כן איסור מוקצה החמור].

(30) ולפי זה יש לדון, שאם הבצק אפוי בשיעור של קרימת פנים, שלכאורה באופן זה אינו מוקצה, שהרי בשיעור זה נחשב כמבושל לענין חיוב [כמבואר להלן (ס"ק מא)], אם כן כשנתנו בתנור כדי שייאפה כל צרכו [שיש בדבר משום מבשל, כמו שכתב לקמן (סי' שיח ס"ק כו)], יהיה על אחר מצוה לסלק.

והקשה הגרש"ז איערבך (שו"ת מנחת שלמה תניא סי' כד אות ג), מדוע אסר המשנ"ב לטלטל את הבצק על ידי מרדה, הרי לכאורה נחשב הדבר כטלטול מן הצד לצורך דבר המותר, דהיינו לצורך מניעת האיסור, ותיורץ (שולחן שלמה ס"ק ג) שכיון שדרך הרדייה היא חמיד על ידי מרדה, אינו נחשב כטלטול מן הצד, [ובגוף הדיון להתיר לטלטל מוקצה על ידי דבר אחר לצורך מקומו של המוקצה, ראה לקמן (סי' שח ס"ק קטו), והז"א (או"ח סי' מז ס"ק ד)].

